

Một số giải pháp

NÂNG CAO HIỆU QUẢ KHAI THÁC SỬ DỤNG TUYẾN PHỐ ĐI BỘ TẠI KHU PHỐ CỔ HÀ NỘI

ĐỖ THANH TÙNG - ĐẶNG MINH ĐỨC
 PHEU55 KSDT - Đại học Xây dựng

Tại các trung tâm đô thị lớn trên thế giới nơi chung và Việt Nam nói riêng đã và đang tổ chức nhiều đường phố dành riêng cho các hoạt động đi bộ. Trước năm 2014, trong khu phố cổ Hà Nội đã hình thành một số tuyến phố đi bộ và tới 3-10-2014, tại đền Bạch Mã, Quận Hoàn Kiếm đã chính thức khai trương thêm sáu tuyến phố đi bộ thuộc khu vực bảo tồn cấp I, bao gồm các tuyến phố: Hàng Buồm, Mã Mây, Đào Duy Từ, Hàng Giấy, Lương Ngọc Quyến, Tạ Hiện. Mặc dù việc tổ chức khai thác và sử dụng tuyến phố đi bộ đã có những hiệu quả nhất định và đem lại những nét văn hóa mới cho thủ đô sông văn tồn tại nhiều bất cập. Bài viết tập trung phân tích đánh giá hoạt động của các tuyến phố đi bộ mới, từ đó đề xuất giải pháp chung nhằm từng bước nâng cao hiệu quả khai thác và sử dụng các tuyến phố này.

Khái quát về các hoạt động trên các tuyến phố đi bộ mới tại khu phố cổ Hà Nội

Về hoạt động kinh doanh, thương mại và dịch vụ du lịch: Đây hoạt động chủ yếu của các tuyến phố này. Các mặt hàng kinh doanh bao gồm: tap hóa, giày dép, đá quý, may mặc, thổ cẩm, tranh ảnh... mặt hàng kinh doanh ăn uống chiếm đa số. Các hình thức kinh doanh bao gồm: Kinh doanh cố định, kinh doanh trên hè phố và hàng rong. Các hoạt động này góp phần tăng thêm phần đáng kể cho người dân. Tuy nhiên, do chưa được quy định một cách có hệ thống nên các cửa hàng ăn, giải khát hiện tại tự sắp xếp tùy tiện, tràn lan, chưa có điểm nhấn, các biển hiệu, biển quảng cáo lớn xộc, hiện tượng chèo kéo khách khá phổ biến tạo hình ảnh phần cảm với du khách. Bên cạnh đó, mặt hàng kinh doanh còn đơn điệu, chưa có nhiều sản phẩm làng nghề và các thương hiệu nổi tiếng, giá cả chưa được niêm yết rõ ràng, vấn đề an toàn thực phẩm chưa được quan tâm.

Về hoạt động văn hóa, văn nghệ: Trong những năm gần đây, các hoạt động văn hóa, văn nghệ được đẩy mạnh với nhiều hình thức, quy mô khác nhau, do các tổ chức, cá nhân tham gia như triển lãm tranh ảnh, sách báo về sự hình thành, phát triển của phố cổ; tái hiện lại không gian sống của một gia đình trung lưu thời kì phong kiến, các hoạt động đường phố như hát ca trù, hát xẩm, hát chầu văn (ngã tư Lương Ngọc Quyến – Mã Mây), ảo thuật (ngã tư Đào

Duy Tú - Mã Mây) ... Các hoạt động văn hóa, văn nghệ đã và đang thu hút rất đông khách du lịch, ở mọi tầng lớp, lứa tuổi, điều này tạo nên không khí sôi nổi cho tuyến phố. Tuy vậy, các hoạt động văn nghệ còn khá đơn điệu, chưa linh hoạt trong việc thay đổi hình thức, nội dung, chưa hướng người xem cùng tham gia; một số hoạt động (như nhẩy đường phố) lấn chiếm nhiều lòng, lề đường gây cản trở dòng đi bộ; khoảng cách giữa các hoạt động cũng chưa đảm bảo; hệ thống không gian phục vụ giao tiếp cộng đồng và sinh hoạt cộng đồng rất hạn chế và các hoạt động lễ hội không được diễn ra thường xuyên.

Hình 1: Hoạt động kinh doanh, thương mại và văn hóa - văn nghệ

Thực trạng về kiến trúc, cảnh quan, hạ tầng kỹ thuật

Về cảnh quan, kiến trúc công trình.

Kiến trúc công trình trên các tuyến phố đi bộ mới là một tổng thể kiến trúc độc đáo, vừa giữ được dáng dấp phương Đông lại có nét kiến trúc phương Tây, trong đó có nhiều công trình nhà ở có giá trị cần bảo tồn (kiến trúc truyền thống, Trung Hoa, phong cách kiến trúc châu Âu); công trình cơ quan, đoàn thể (chủ yếu của phường Hàng Buồm); các di tích lịch sử, văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng (mang dấu ấn kiến trúc thời Lê). Một điều đặc biệt là phần lớn di tích đều không tách biệt với khu vực dân cư như vẫn thường thấy ở các vùng nông thôn, đa phần đình, đền, chùa đều liền kề với các kiến trúc khác. Quá trình phát triển làm đa dạng hình thức kiến trúc nhưng cũng đang khiến mặt đứng nhiều tuyến phố xấu đi nghiêm trọng. Hình thức và phong cách kiến trúc của các dãy phố cũ như không còn nguyên vẹn. Thay vào đó là sự lộn xộn, chấp vá về chiều cao, vật liệu, phong cách và hình thức kiến trúc.

Về hạ tầng kỹ thuật

■ **Giao thông - thoát nước:** Chiều rộng lòng đường, hè hẹp. Các cống thoát nước được bố trí hai bên, nằm ngay sát hè. Tại một số ngã ba, ngã tư đầu các tuyến phố có điểm trông giữ xe do công ty cổ phần chợ Đông Xuân quản lý. Ngoài ra, ô tô được đỗ tại các điểm trông giữ xe ở gần cầu Chương Dương. Khoảng cách từ bãi đỗ xe tới khu vực phố đi bộ tại một số điểm trông giữ (đặc biệt là ô tô) chưa đảm bảo <500m. Cùng với giao thông tĩnh, khu vực xung quanh tuyến phố đi bộ cũng đã và đang được tổ chức các tuyến giao thông công cộng (xe ô tô điện, xe bus, tàu điện ngầm). Nhìn chung, mật độ dân số quá cao khiến hệ thống hạ tầng giao thông, thoát nước thường xuyên quá tải gây ra tình trạng thiếu bãi đỗ xe, ùn tắc vào giờ các điểm và ô nhiễm môi trường.

■ **Cây xanh:** Gồm cây xanh trên các tuyến phố và trong các ô phố, tổng số có khoảng 230 cây, chủng loại đa dạng. Cây được ngăn theo ô hình bàn cờ, do hè hẹp, nhà cửa đan xen nên không trồng được những cây có đường kính và tán lớn. Số lượng cây cỏ thụ, có giá trị tại khu vực không nhiều (chiếm tỷ lệ 1,24%), phần lớn được trồng từ trước năm 1997 trong các khu đình, chùa. Do được trồng qua nhiều giai đoạn nên cây xanh trên các tuyến phố không đồng nhất về kích thước, chủng loại và chưa bảo đảm mỹ quan đô thị.

■ **Chiếu sáng:** Gồm 73 đèn cao áp sodium, khoảng cách trung bình giữa các cột đèn khoảng 30m. Cột điện được làm bằng bê tông cốt thép dạng hình tròn hoặc hình vuông, cũng có những cột làm bằng sắt. Phần bố chủ yếu trên phố Hàng Buồm và Mã Mây. Hiện tại, đèn chiếu sáng được lắp chung với cột điện hạ thế dọc hai bên hè của tuyến phố. Các ngõ ngách chưa được chiếu sáng. Một số tuyến phố đi bộ không chỉ được chiếu sáng nhờ hệ thống chiếu sáng đường phố mà còn được chiếu sáng bởi các công trình, cửa hàng trên tuyến. Tiêu biểu là đoạn đầu phố Tạ Hiện, tuy chỉ có 1 cột đèn tại đoạn phố này, nhưng vẫn đảm bảo được hiệu quả chiếu sáng nhờ ánh sáng từ các công trình.

■ **Thu gom, vận chuyển chất thải rắn:** Theo quan sát, rác thải trong khu vực được phân ra thành hai loại chính: Chất thải rắn sinh hoạt và chất thải rắn xây dựng. Việc thu gom, vận chuyển rác thải được tiến hành trong và sau thời gian hoạt động của tuyến phố (19h - 22h). Loại xe thu gom được dùng là loại xe đẩy không nắp, gây mất vệ sinh và không triệt để.

Một số giải pháp nâng cao hiệu quả khai thác - sử dụng trên các tuyến phố đi bộ mới tại khu phố cổ Hà Nội

1. Tiếp tục đẩy phát triển kinh tế, gìn giữ - phát huy văn hóa phù hợp với các giá trị văn hóa - xã hội của khu phố cổ, đồng thời tăng cường khả năng cạnh tranh của các hoạt động kinh doanh truyền thống hiện nay

■ **Tổ chức các hoạt động trên tuyến phố ẩm thực:** Tổ chức các hoạt động văn hóa ẩm thực ngoài trời, đồng thời sắp xếp lại hoạt động kinh doanh ẩm thực (bán hàng rong, kinh doanh trên hè phố, xe đẩy lưu động), đặc biệt tại khu vực đoạn đầu phố Tạ Hiện.

■ **Tổ chức các hoạt động trên tuyến phố văn hóa, văn nghệ:** Tăng cường, kết hợp, đa dạng hóa các hoạt động lễ hội, văn nghệ, trò chơi

dân gian phù hợp với không gian đô thị. Tổ chức, tài hiện lại các hoạt động làng nghề truyền thống, ít ô nhiễm, có tinh nghệ thuật cao, có thể tháo tác trong phạm vi không gian hẹp. Tổ chức không gian để gia tăng tính nhân diện trên từng đoạn phố, tạo các khu triển lãm, trưng bày sản phẩm làng nghề tại hệ dọc các tuyến phố. Tổ chức, tài hiện cảnh sinh hoạt của người Hà Nội xưa trong một số khung giờ cụ thể. Xây dựng cơ chế khá thi quảng bá hình ảnh du lịch trong nước cũng như quốc tế

2. Tổ chức cải tạo lại không gian kiến trúc cảnh quan, tập trung vào chỉnh trang mặt đứng tuyến phố, quy định hình thức kiến trúc đối với từng công trình cụ thể kết hợp với các giải pháp quy hoạch ví dụ như:

■ Quy hoạch theo tuyến phố: Tổ chức cảnh quan tuyến phố như một báo tăng sống. Các hoạt động trong khu phố đi bộ diễn ra theo một quy trình tuần hoàn và khép kín gắn liền với các yếu tố trục, tuyến, điểm nhấn trong khu phố đi bộ.

■ Quy hoạch theo ô phố: Trên cơ sở tuân thủ điều 7 – mục 1 – chương 2 - Quy chế quản lý quy hoạch – kiến trúc khu phố cổ Hà Nội, cần đảm bảo mật độ xây dựng, chiều cao, khoảng lùi đối với các công trình xây dựng mới trong từng ô phố. Bảo tồn cấu trúc các ô phố với không gian nhà ống có sân trong, giữ gìn công trình kiến trúc có giá trị. Cải tạo khu vực lõi các ô phố theo hướng giảm mật độ dân số, tăng không gian sử dụng chung và thông thoáng tự nhiên. Cải tạo và nâng cao chất lượng môi trường ở, hệ thống hạ tầng, các công trình phục vụ, sử dụng chung bên trong các ô phố. Mở mới các lối đi bộ vào bên trong lõi ô phố và tăng cường tối đa các không gian xanh, khai thác sử dụng đất vì mục đích công cộng, khuyến khích chức năng nghỉ ngơi tại đây. Các lối đi bộ cần được kết nối liên thông tối đa giữa các lối ô phố. Không để đồng hóa các không gian mở, không gian xanh trong các ô phố.

■ Kiến trúc công trình: Cần rút kinh nghiệm mô hình thí điểm một đoạn phố Tạ Hiện để áp dụng trên các tuyến phố khác và đoạn phố Tạ Hiện còn lại, trong đó cần có các quy định cụ thể về chiều cao công trình; mái; hệ thống thoát nước; cửa đi, cửa sổ; xà gỗ, dầm, cột; lan can; ban công, ô văng, mái che, mái vẩy; màu sơn, vật liệu; vị trí biển hiệu, biển quảng cáo, đèn lồng, điều hòa nhiệt độ...

3. Tiếp tục cải tạo, nâng cấp hệ thống hạ tầng kỹ thuật, xã hội theo hướng đồng bộ và hiện đại, tập trung vào lĩnh vực giao thông, chiếu sáng, cây xanh, thoát nước, hạ ngầm đường dây và các tiện ích đô thị.

Giao thông: Lòng đường trước mắt cần trải nhựa mặt đường nếu sử dụng đá tự nhiên thì phải được cân nhắc kỹ trong đó loại đá phải được lựa chọn có độ nhám tối, thích ứng với điều kiện khí hậu nóng ẩm, không gây trơn trượt, thay thế bê tông hiện tại bằng bê tông vữa hoặc có thể bằng cao su với mặt đường. Tổ chức phân hệ hè cho người già, khuyết tật. Bố trí vạch sang đường cho người đi bộ tại một số nút giao thông chính. Cải tạo kết cấu hồ trồng cây cùng một với mặt hè xung quanh. Bổ sung các điểm đỗ xe, đảm bảo thuận tiện và có khoảng cách phù hợp với giao thông bộ hành. Ngoài sử dụng đi bộ là chính cần tổ chức đa dạng phương tiện vận tải khác công cộng (xe lịch, xe điện,...). Cần có giải pháp kết nối với nhà ga C8, C9 của tuyến tàu điện ngầm số 2.

Chiếu sáng công cộng: Sử dụng bóng đèn Led bổ sung và thay thế các bóng đèn đường cao áp sodium đang được sử dụng trên tuyến phố chính. Sử dụng đèn Led cho các ngõ ngách. Áp dụng các giải pháp hiện đại để chiếu sáng trang trí công trình (khấu viên, hệ phố, đình, chùa...).

Cây xanh: Tiếp tục duy trì cây có kích thước và giá trị quan trọng hiện có, đặc biệt hàng cây cạnh các công trình di tích, công trình có giá trị trên tuyến, có thể bổ sung các loài cây để cải tạo cảnh quan trên tuyến phố, cho các công trình, và lối cây xanh (vị trí, chủng loại, kích thước, khoảng cách cây xanh phù hợp).

Thoát nước: Tiếp tục cải tạo hệ thống cống bao và cống chính thoát nước chung trong khu phố cổ. Các đường thoát nước các hộ gia đình phải đầu nối vào hệ thống cống ngầm chung.

■ Các thiết bị tiếp nhận rác thải phải được bố trí hợp lý và quy định thời gian thu gom rác thải tránh gây ô nhiễm môi trường

Hạ ngầm: Tiếp tục hạ ngầm các đường dây, cáp đi nổi. Cần chú ý chiều rộng hè phố để lựa chọn hình thức bố trí trong công cấp hoặc trong hào kỹ thuật.

4. Tăng cường sự gắn kết của cộng đồng dân cư trong khu vực cùng xây dựng và tổ chức hoạt động trên các tuyến phố có hiệu quả, tăng cường việc giao tiếp, trao đổi thông tin giữa người dân với chính quyền địa phương và các đơn vị liên quan. Thiết lập một hệ thống quản lý và điều hành hiệu quả cho tuyến phố đi bộ, trong đó có sự chia sẻ vai trò, trách nhiệm của các thành phần xã hội.

Thay lời kết

Việc sâu tuyến phố thuộc khu bảo tồn cấp 1 trở thành tuyến phố đi bộ đã mang lại một sắc thái, sức sống mới, hình ảnh mới cho phố cổ bước đầu các tuyến phố này đã và đang thu hút được rất nhiều khách du lịch. Song trên thực tế, tuyến phố chỉ được sử dụng đúng mục đích trong hai buổi tối thứ bảy và chủ nhật hàng tuần. Để không chỉ phục vụ vào các ngày cuối tuần, đồng thời nâng cao hiệu quả hoạt động nhằm thu hút nhiều hơn khách du lịch đến thăm quan Hà Nội và khu phố cổ việc nghiên cứu nâng cao hiệu quả khai thác – sử dụng trên tuyến phố đi bộ là một việc cần thiết. Bài viết mong đóng góp một phần vào công việc này.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Tạ Quỳnh Hoa, Phạm Thủy Loan, Nguyễn Phương Nga "Đánh giá cảnh quan không gian đường phố khu phố cổ Hà Nội nhằm thiết lập khung hướng dẫn thiết kế đô thị không gian đường phố và khôi phục đặc trưng tuyến phố"
2. Hồ Ngọc Hưng (2007) "Quy hoạch tổ chức không gian đi bộ trong các đô thị lớn Việt Nam đến năm 2020" - Luận án tiến sĩ chuyên ngành Quy hoạch không gian và Xây dựng đô thị, Đại học Xây dựng
3. Đề án thí điểm "Tổ chức một số tuyến phố đi bộ trên địa bàn quận Hoàn Kiếm".
4. Nguyễn Vinh Phúc (2004) "Phố và Đường Hà Nội", Nhà xuất bản Giao thông vận tải.
5. "Quy chế quản lý Quy hoạch - Kiến trúc khu phố cổ Hà Nội", số 6398/QĐ-UBND, Hà Nội, ngày 24 tháng 10/2013.
6. Phạm Thủy Loan, Tạ Quỳnh Hoa. "Hà Nội ancient quarter - History, Today and Preservation Efforts" Chiba University.
7. Quyết định của UBND thành phố Hà Nội ngày 01/02/2015: "Ban hành quy định về quản lý hoạt động bán hàng rong trên địa bàn thành phố Hà Nội"